

A Szépművészeti Múzeum múmiaprogramja

Megtetesült múlt

Felírták gyógyszerként, szétszórták trágyaként, vonatok kazánjában tüzelték el. Az egyiptomi múmiákat ma – etikai és személyiségi jogi kérdéseket szem előtt tartva – történeti tudástárként vizsgálják.

Liptai Éva
Béresvári Viktória

AZ ALMÁSY-FÉLE MÚMIÁT ANTROPOLÓGUS ÉS RESTAURÁTOR VIZSGÁLJA. Testbeszéd

PÜSPÖKI SZUVENÍRRE VADÁSZOTT Almásy gróf a múlt század eleji Kairó porlepte piacain, aranyozott maszkok, sakálfejű kano-puszdedények, halottkísérő szkarabeuszok között kutatva, mígnem rábukkant egy díszes kartonázskoporsóra, amely az ereklyekereskedő állítása és a papírforma szerint komplett múmiát rejtett magában. A tetemes méretű ajándéktárgy stílusos meglepetésnek tűnt a Vas vármegye első autótulajdonosaként ismert és a Vatikánba repülővel közlekedő Mikes Jánosnak, aki szombathelyi püspökként Almásy afrikai felfedezőútjait is támogatta. A Napóleon hódításával beindult, majd úri hóborttá finomodott múmiaimport kései szállítmánya évtizedekkel később, 1951-ben a szombathelyi Savaria Múzeum ajándékként

került a Szépművészeti Múzeumhoz, ahol most két nő és egy férfimúmia társaságában interdiszciplináris kutatás alanyává vált. Az intézmény júniusi múmiakiállításának előkészületeként a vitrinjükből mindössze egyetlen éjszakára kiemelt, és rövid időre a Semmelweis Egyetem Radiológiai Klinikájára is átszállított testeket a múzeum egyiptológusai és restaurátora mellett történeti embertant kutató paleoantropológus, CT-felvételt készítő és elemző paleoradiológus, a legtöbb információt tároló fogak állapotát felmérő fogorvos és a testek megóvását segítő gombaszakértő mikológus vizsgálja. Ezenfelül a „fedetlen” végtagokról lecsipentett apró szövet- és csontminták a későbbi – betegségekre és a populáció összetételére rávilágító – DNS-, illetve a Bécsben

végezhető, az adott kor pontos meghatározására alkalmas szénizotópos vizsgálat alapjául szolgálnak.

A bölcsészeti és természettudományos ismereteket egyaránt felhasználó Budapest Múmiaprojekttel a magyarországi múmiakutatás is felzárkózik az egyiptológia nemzetközi élmezőnyéhez, így a londonihoz és a manchesterihez, ahol évtizedek óta a legkorszerűbb eszközökkel, a röntgen mellett komputertomográfiaval olyan múmiák precíz kutatása is folyik, amelyek megbontatlan vászonbandázsban rejtőznek. Ezekkel a módszerekkel derült fény például arra, hogy az alig tizenkilenc éves Tutanhamon fáraó halálát mégsem gyilkosság, hanem elfertőződött lábtörés okozhatta, így azonosították az egyik óegyiptomi múmia lábánál egy csomagban

saját mumifikált kutyáját, két múmia gyomrában pedig az isteni áldozatként elhelyezett madármúmiát. A kutatók így jöttek rá arra is, hogy a londoni British Museumban őrzött múmia fejéhez kapcsolódó misztikus tárgy nem más, mint a mumifikálás során használt gyantás-edény, amely kiborult, és menthetetlenül hozzáragadt a halott fejéhez.

Számos, régóta megválaszolatlan kérdés a budapesti múmiák esetében is azonnal megoldódott az egyetemi laborban. Az Ahmímből származó, Min isten templomában szolgált – és teljesen betekercselt – énekes, papnő mellkasi kidudorodása például nem halotti amulettet rejt, hanem összekulcsolt kézfejeket; a másik, korábban gyermeknek hitt, mindössze 137 centiméter hosszú, és láb részét tekintve különösen vékony múmiatekercs pedig felnőtt nőt takar, akit ripityára tört csontjából, utólag formáztak kisebb méretű szoborrá. A szabad szemmel láthatatlan részletek mellett elsődleges információt jelentenek a korábban kicsomagolt testrészek. Az Almásy-féle múmia például különleges ebből a szempontból. Ritka, minden végtagját, minden egyes ujját külön-külön becsomagoló bandázsolási technikája a „kezes-lábas múmiák” elitista, mindössze nyolc tagot számláló világválogatottjába sorolja, másrészt a később, talán már a püspök-nél kibontott fejrész rengeteg „szabad-téri” információval szolgál. Mint a közel hatvan koponyaméretet, fej-, arc- és homlokformát is vizsgáló antropológus rögtön észleli, a koponya elcsontosodás előtt álló, nyitott varratai a férfi fiatal, negyven év alatti korára utalnak.

„A tökéletesen ép fogsor ritkaság a sivatagi környezetben élő népeknél, ahol

Min isten papnőjéről háromdimenziós arcreekonstrukció is készül

a fog az ételbe kerülő nagy mennyiségű homok következtében hamar lekopott” – jegyzi meg a Magyar Természettudományi Múzeum antropológusa, Fóthi Erzsébet a múmia fogsoráról, amelyet a

BÁNKUTI ANDRÁS

A MÚMIA LÁBFEJE. Új szempontok

nyitott szájon át tökéletesen látni. Mint az egyiptomi ásatásokon több száz múmiát vizsgáló szakértő hozzáteszi, a fogzománcból és a foggyökérből megismerhető további értékes adatok kinyerése komoly etikai kérdéseket vet fel. Ehhez ugyanis legalább egy fogat ki kellene emelni, ami a fogsor és a papírvékonyra száradt ajkak sérülését okozná. A morális megközelítést hangsúlyozó személyiségi jogi kérdések korábban mindenkit hidegen hagytak, nem zavartatták magukat a viktoriánus Anglia múmiakicsomagoló partijainak résztvevői, a testeket vonatfűtésre, takarmányozásra, trágyázásra, festék- és papírgyártásra használó egyiptomiak, és a sírrabló utódok sem. A problémát legutóbb néhány hónapja a svájci Frank Rühli radiológus vetette fel, akit a svájci múmiaprogram egyik vezetőjeként Tutanhamon 2005-ös újbóli vizsgálata is meghívtak, de részt vett a tiroli jégember, Ötzi analízisében is.

„A múmiákat koruktól függetlenül megilletik az emberi méltósághoz és a jó hírnév védelméhez fűződő személyiségi jogok” – tartja Rühli, ami ideális esetben állandó mérlegelést jelentene a tudományos munka során. Ezt a szempontot szem előtt tartva a svájci múmiaprogram keretében főként a tényleges beavatkozást nem igénylő, szkenneres és CT-vizsgálatokat végeznek. De emiatt takarta le évekkkel ezelőtt a Manchester Múzeum példáját követve a Szépművészeti Múzeum kurátora, Liptay Éva a fáraókori kiállítás múmiájának nemi szervét. És ezt a nézőpontot figyelembe véve döntött úgy a napokban a Semmelweis Egyetem

etikai bizottsága, hogy a legszűkebb szakértői testület körében készíti el a múmiák CT-felvételeit, az újságírók és a kamerák távolfotózával.

A több hónapos tudományos elemzést követően, a júniusi tárlatra mindenestre nyilvánossá válik a múmiák származása, életkörülményeik, pontos társadalmi rangjuk, viselt betegségeik, táplálkozási és életvezetési szokásaik. Ráadásul Min isten papnőjéről háromdimenziós arcreekonstrukció is készül. Az eddig harmincnál több múltbéli arcot – mások mellett a váci Fehérek templomában mumifikálódott polgárok közül a borbély-sebész Fischer Antal és Batthyány Erzsébet élethű arcását is – előhívó antropológus, Kustár Ágnes a CT-felvételek alapján újra életre kelti az egykori papnő arcát. Anatómiai és antropológiai protokoll szerint, szobrászi igényességgel építi fel a nyak-, rágó-, szem-, száj- és mimikai izmokat, a papnőnek a korabeli hajviseletnek megfelelő frizurát kölcsönöz, és üvegszemmel adja vissza az elveszett tekintetet. ■

SZABLYÁR ESZTER

BUDAPEST TÁNCFESTIVÁL NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ FINNEK FÓKUSZBAN

április 23. szombat 19.00
KARTTUNEN KOLLEKTIV
Days of Disco

április 24. vasárnap 19.00
SUSANNA LEINONEN COMPANY
And the Line Begins to Blur

április 24. vasárnap 19.00
TOMMI KITTI & CO
Still Life for Four Dancers

info: (06-1) 375 86 49
www.budapesttancfesztival.hu